

TITO KIBONTAKOZTATTA NÉPEINK ALKOTÓKÉSZSÉGÉT

Hazánk és közösségünk legnagyobb értéke az ember. Mostantól a legértékesebb emberünkkel vagyunk szegényebbek. Meghalt Tito elvtárs, hazánk legdrágább fia, nemzetünk és nemzetiségeink történetének a legnagyobb egyénisége, az európai és a világtörténelem egyik legnagyobb és leghatalmasabb jelenkori alakja. A kommunisták, dolgozók, polgárok, harcosok, az ifjúság, Kosovo Szocialista Autonóm Tartomány nemzetiségeinek és nemzetiségeinek képviselői most kegyelettel adózunk neki.

Kosovo minden embere, minden dolgozói közössége elveszítette szeretett és legjobb barátját. Mérhetetlen bánat tölt el bennünket. Nagy embert és barátot veszítettünk el benne. Nincs többé köztünk fizikailag, nem hallgathatjuk bátorító és ösztönző szavait, tanácsait és utasításait, amelyekkel a szabadságért, a jobb és a szebb jövőért folyó küzdelmünkben vezérelt és serkentett bennünket. Elvesztettük forradalmunk vezérért, Josip Broz Tito elnököt.

De mindannyian tudjuk, hogy az ember műveiben él tovább. Tito műve pedig halhatatlan. A mérhetetlen bánatnak ezekben a perceiben büszkén hangsúlyozzuk, hogy mi és a következő nemzedékek kitartó, következetes és biztos hordozói, folytatói leszünk Tito nagy forradalmi művének, hisz magában egyesíti törekvéseinket.

Tito forradalmi műve, üzenetei és eszméi által ösztönözve kitartóan védelmezzük és építjük szocialista öngazgatású hazánkat, az egyenjogú nemzetek és nemzetiségek közösségét, annak egységét, megbonthatatlan-ságát, függetlenségét és elnemkötelezettségét.

Tito elvtárs számára az élet forradalom volt, forradalmárként élt és munkálkodott. Josip Broz Tito a huszadik század viharos eseményeinek, népe valamint összes nemzetünk és nemzetiségünk, de ugyanúgy Európa és a világ minden népe forradalmi felszabadító törekvéseinek is aktív részese, forradalmár, stratégia és történelemformáló egyéniség volt. Egész életében a forradalmárok viharos és ragyogó útját járta.

Szülőfaluját, a horvát zagorjei Kumrovecet elhagyva csatlakozott az

iparosodás és a kapitalizmus európai fejlődésével létrejövő és fejlődő munkásosztályhoz. Munkásként számos hazai és európai ipari központban megfordult. Ismereteket szerez a munkásosztály helyzetéről és érdekeiről a kizsákmányolás megszüntetéséért, a népek és általában véve az ember felszabadításáért folyó küzdelméről. Az első világháború viharába kerülve megjárja a katonai börtönt és a hadifogságot, majd pedig közvetlen résztvevőként csatlakozik az októberi forradalomhoz.

Josip Broz a nép és a munkásosztály fia, annak mindennapi forradalmi harcában megedződött munkás és marxista, a forradalom forrását a munkásosztályban és a legszélesebb néptömegekben, valamint a munkásosztály élcsapatában, a Kommunista Pártban lelta meg. Forradalmi küldetését a párt szektás elszigeteltségének a felszámolására, a néptömegek széles körű mozgalmában való forradalmi megerősítésére irányította. A párttal kapcsolatos forradalmi elgondolását 1928-ban kezdte meg és vitte véghez a zágrábi pártszervezetben. Mind a bíróság előtt, mind a börtönben egy ilyen forradalmi párt érvényesüléséért küzdött. Már 1937-ben a Jugoszláv Kommunista Párt — amely lelkesedését és erejét a néptömegek körében és azok harcának élén kifejtett tevékenységében lelta meg — élére került és sikeresen harcolt a frakciózás ellen, a párt eszmei és akcióegységéért. Josip Broz új pártvezetőséget alakít itthon, az országban és kivonja a pártot a Kommunista Internacionálé gyámködása alól. Elveti a pártok egy központból való irányításának módszerét.

A Jugoszláv Kommunista Párt élére kerülését követően lényegesen megerősödik a párt. A szakszervezeti és JKISZ-alapszervezetek útján fokozott tevékenységet fejt ki néptömegekben, a falusi lakosság és az értelmiség körében. Az ötödik országos értekezlet megtartásának idején a párt még kislétszámú volt, de már képes volt nemzetaink és nemzetiségeink széles néptömegeit mozgósítani a győzedelmes népfelszabadító harcra és a szocialista forradalomra. Titónak sikerült új viszonyokat kialakítani a Jugoszláv Kommunista Pártban. Határozottan és elvszerűen kapcsolta össze a társadalmi és nemzeti felszabadulásért folyó küzdelmet a népfelszabadító háború és a szocialista forradalom világos koncepciója érdekében. Ez a koncepció kifejezett osztályjellege mellett magába foglalta a népfront létrehozását, valamint a munkásosztálynak a többi társadalmi réteggel való egyesítését, tehát az összes nemzet és nemzetiség tömörítését a fasiszta megszálló elleni küzdelemben.

Tito állandóan hangsúlyozta a kommunista forradalmi személyiségének, eszmei és politikai értékeinek a jelentőségét, a párt szerepének erősítését, eszmei, politikai és akcióegységét, állandó forradalmi felfrissítését és az élcsapat küzdelmének a történelmi körülményekhez való alkalmazását. Tito — akárcsak a forradalom különböző szakaszaiban — a szocialista öngazgatásban is a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek mint a szocialista öngazgatási rendszer vezető eszmei-politikai erejének a megerősítésére törekedett, hisz ez volt a munkásosztály győzelmének az

előfeltétele az öngazgatás, a nemzeti egyenjogúság, hazánk egységének és biztonságának az erősítése terén.

Titónak a néptömegek és a tömegek forradalmi pártja szocialista forradalmával kapcsolatos marxista elméletéből következett marxista-leninista nemzetszemlélete. Ezért igyekezett — a nagyszerb burzsoázia egyeduralmi rendszerétől terhes soknemzetiségű Jugoszlávia körülményei között — egységes forradalmi folyamattá szervezni az osztály- és nemzeti kérdést, a nemzeti és társadalmi felszabadulásért folytatott harcot, hogy ez vezérelhesse a Jugoszláv Kommunista Párt forradalmi tevékenységét. Tito ezért a Jugoszláv Kommunista Párton belül megalakította nemzeteink Kommunista Pártjait, hogy ezáltal forradalmi pártunk osztály és nemzeti erőkkkel gyarapodjon, hogy minden nemzet legfontosabb ereje a munkásosztály és a párt legyen, hogy minden nemzet felelősséget vállaljon saját sorsáért és az új Jugoszlávia létrehozásáért, amelyben minden nemzet és nemzetiség egyenrangú lesz.

Titónak ez az elvszerű marxista nemzetszemlélete ugyancsak elvszerű alapokra helyezte a nemzeti kisebbségek, illetve nemzetiségek iránti viszonyt, mégpedig a párt élére kerülésétől kezdve a népfelszabadító háborún át a szocialista öngazgatás fejlődéséig. Ennek köszönhetően a nemzetiségek is magukévá tették Tito forradalmi stratégiáját és tevékenyen bekapcsolódtak a népfelszabadító háborúba, mert saját nemzeti felszabadulásuk távlatait látták benne, és Jugoszlávia népeivel együtt a saját harcuk árán hozták létre az új szocialista Jugoszláviát. Saját sorsuk kovácsai lettek és szabad, egyenjogú, aktív, alkotó és felelős alapnyivaivá váltak szocialista hazájuknak.

A testvériség és egység volt és maradt Tito forradalom- és nemzet-szemléletének a vezérfonala, legtömörebb kifejezője. Ez szólította közös harcba a megszálló ellen nemzeteinket és nemzetiségeinket fennmaradásuk és szabadságuk kivívására, valamint új szocialista hazájuk kiépítésére. Tito forradalmi stratégiájában a testvériséget és egységet, valamint a nemzetek és nemzetiségek teljes nemzeti egyenjogúságáért folyó küzdelem elválaszthatatlan forradalmunk és szocialista öngazgatásuk közösségünk lényegétől. Ebben rejlik Tito testvériséggel és egységgel kapcsolatos jelszavának tartós forradalmi értéke és demokratikus jellege.

Tito elvtárs alkotó jellegű forradalmi művének két legfontosabb kiindulópontja képezi forradalmi stratégiájának a lényegét is: a pártnak mint forradalmi élcsapatnak az erősítése, valamint a nemzeti és osztályjelleg összekapcsolása és a forradalom platformjába való beépítése. Ezeknek történelmi jelentősége van a nemzetek és nemzetiségek legszélesebb tömegeinek a népfelszabadító háborúba és szocialista forradalomba való bevonása, a testvériség és egység erősítése, egyenjogú nemzeteink és nemzetiségeink szövetségi rendszerű szocialista közösségünk létrehozása és állandó fejlesztése, az öngazgatás sikeres fejlesztése, a munkásosztály vezető szerepének megszilárdítása, függetlenségünk, el nem kötelezett politikánk és sajátos szocialista utunk védelme szempontjából.

Tito alkotó jellegű és antidogmatikus forradalmi koncepciójából — amely a marxista forradalomelmélet gyakorlati alkalmazását jelenti a mi körülményeink között — jött létre népfelszabadító harcunk stratégiája. Pártunknak és népünknek ebben a hősi korszakában egybeolvadt az általános népfelkelés a szocialista forradalommal, a nemzeti és társadalmi felszabadulásért folytatott küzdelem pedig az összes antifasiszta, demokratikus és hazafias erőknek, nemzeteinknek és nemzetiségeinknek a fasiszta megszálló elleni tömörülésével. Éppen ez a titói forradalmi stratégia szabadította fel népfelszabadító háborúnkban a forradalom állandó erőforrását képező széles néptömegek beláthatatlan felszabadító erőit. Tito önbecsülést ébresztett a népben és megingathatatlan hitet ébresztett saját ereje iránt és olyan meggyőződést keltett, hogy saját kezébe kell vennie sorsa irányítását.

A népfelszabadító háború lényegét maga Tito ismertette a Proleterben, 1942-ben megjelent cikkében. „A népfelszabadító háború kifejezés csak egy frázis lenne, sőt ámitás, ha általános jugoszláv jellege mellett nem lenne a népek számára nemzeti szempontból külön értelme, azaz ha Jugoszlávia felszabadítása mellett ugyanakkor nem jelentené a horvátok, a szerbek, a macedónok, a szlovénok, az albánok, a muzulmánok stb. felszabadulását is, ha a népfelszabadító háborúra nem volna jellemző, hogy magába foglalja Jugoszlávia minden népének szabadságát, egyenjogúságát és testvériségét.”

Tito eredményes népfelszabadító háborút folytatott a fasiszta megszállók ellen egy kis és szabadságszerető országban, amikor a fasizmus egész Európát elfoglalta és a világ ura akart lenni. Tito bebizonyította, hogy a fasizmus is legyőzhető. Tito a forradalom hadvezéréként alakította ki a partizán hadviselés stratégiáját és doktrínáját, miközben a partizánegységek és a népfelszabadító hadsereg vezetésével eredményes fegyveres felkelést vitt véghez és a népfelszabadító háború, a szocialista forradalom tűzkeresztségében létrehozta és megerősítette a Jugoszláv Néphadsereget. Tito ezáltal bebizonyította azt a kivételes képességét, hogy forradalmárként és a párt vezetőjeként a fasiszta megszálló elleni harcban, a nép szabadságának, méltóságának és fennmaradásának a megvédésében helyt tud állni mint híres hadvezér, főparancsnok és marsall. A népfelszabadító háború gazdag tapasztalatai szülték Titónak az általános honvédelmi és társadalmi önvédelmi elgondolását, amely a felfegyverzett nép erejével képes védelmezni forradalmunk hagyományait és hazánk függetlenségét minden esetleges támadóval szemben.

Tito szocialista jellegű néphatalmat épített ki és szilárdított meg, amely a népfelszabadító háború és a szocialista forradalom tüzeiben acélosodott meg: A legszélesebb néptömegek forradalmi lendületét a háború által romba dőlt ország újjáépítésére, az új szocialista társadalom kiépítésére, hazánk egységének és szilárdságának a fokozására, forradalmi hagyományaink megőrzésére és továbbfejlesztésére irányította.

Szocialista forradalmunk — amelynek Tito volt a hadvezére — saját

tos és eredeti volt, ezért mindenképpen összetűzésbe kellett kerülnie a dogmatikus elgondolásokkal. Forradalmunk erőforrásaiból és Tito személyes bátorságából következett, hogy 1948-ban Tito bátran ellentmondott Sztálinnak, a sztálinizmusnak és a Tájékoztató Irodának, visszautasította a diktátumokat népünk szabadságának, sajtóságos forradalmi hagyományainak a megvédése érdekében, amelyek már a népfelszabadító háború idején is széles és demokratikus alapon fejlődtek a népfelszabadító bizottságok útján és a Jugoszláv Népfelszabadító Antifasiszta Tanács második ülészakának határozata értelmében. Ez a forradalmi stratégia 1950-ben testesült meg Titónak abban a korszakalkotó lépésében, hogy a munkások megkapták a gyárakat, azaz a szocialista öngazgatásban, amely történelmi fordulópontot képez a titói forradalmi stratégia megvalósulásában. Ugyanis ezáltal a munkásosztály ténylegesen is az egész társadalom közvetlen vezető erejévé válik. A nemzeti egyenjogúság és a szocialista öngazgatáson alapuló demokrácia politikai rendszere ilyen alapon tovább gazdagodik és Tito alkotó jellegű forradalmi hozzáállása következtében a Jugoszláv Kommunista Szövetség programjában, az alkotmányban és a szocialista öngazgatás politikai rendszerének az állandó fejlesztésében jut kifejezésre.

Tito számára a forradalom fejlődési folyamatot képezett, és állandóan a gazdagításán munkálkodott. A munkásosztálynak mint a társadalom vezető erejének az érvényesülését illetően Tito elvtárs alkotó módon fejlesztette a szocialista öngazgatást. Ő az új alkotmány és a társult munkáról szóló törvény eszmei megalkotója, amelyek által domináns helyet szerez magának a társadalomban a munkásosztály. Tito elvtárs az osztályszempontú és a szocialista öngazgatáson alapuló nemzeti egyenjogúság tökéletesítésével olyan változásokat kezdeményezett politikai rendszerünkben, amelyek a szövetségi viszonyok rendezésével a szocialista köztársaságok és szocialista autonóm tartományok új alkotmányos szerepét és helyzetét érvényesítik. Ezek a viszonyok új teret nyitnak a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának a demokratikus és öngazgatási alapon történő megegyezések és megállapodások előtt, és ezáltal lehetővé teszik szövetségi rendszerünk egységének további erősödését. Tito elvtárs kezdeményezte a kollektív munka és vezetés bevezetését, az összes szerv és vezetőség kollektív és személyi felelősségét, amely hatalmas hozzájárulás a szocialista öngazgatáson alapuló demokrácia politikai rendszerének továbbfejlődéséhez és megszilárdításához.

A titói forradalmi stratégia eredményes valóra váltása elé számtalan akadály gördült. Tito a forradalmi hadvezér bölcsességével vitte győzelemre pártunkat, munkásosztályunkat és népünket a megszállók, a hazaárulók, az osztályellenség, a sztálinizmus, az unitarizmus, a szeparatizmus, a nacionalizmus minden válfaja ellen, de ugyanezt mondhatjuk el az etatisztikus és bürokratikus erők, a technokrata, bürokrata és polgári liberális elferdülések elleni harcról is, mindazokról a törekvésekről, amelyek meg akarták fékezni vagy eltéríteni az öngazgatás és a nem-

zeti egyenjogúság fejlődését. Tito mindezekben a küzdelmekben példás hadvezérként vezette a Jugoszláv Kommunista Szövetséget, a munkásosztályt, Jugoszlávia nemzeteit és nemzetiségeit. Rendkívüli hozzáértéssel viszonyult a dolgokhoz a döntő pillanatokban és személyes bátorsággal kezdeményezett, mozgósította a tömegeket az új viszonyokért folytatott küzdelemre minden olyan jelenséggel szemben, ami ellentétben áll forradalmunk általános irányvételével. Tito, a forradalmár nagy marxista gondolkodó és teoretikus volt. A marxista elméletből indult ki és alkotó módon alkalmazta azt. A forradalmi elméletet egyesítette a forradalmi gyakorlattal és személyes alkotótevékenységével gyarapította a marxista elméletet, ösztönzőleg hatott további érvényesülésére, fejlődésére. Tito sokoldalú elméleti munkássága tartós értékű és mindig időszerrű. Ezért a marxista elméleti és tudományos kutatómunka alapját képezi. Elapadhatatlan forrása a fiatalok marxista képzésének.

Tito forradalmi művének lényege a szabadság, a humanizmus és a nemeslelkűség. Egész életét az ember szabadságáért, jobb életéért és boldogulásáért folyó küzdelemnek szentelte, azaz a forradalom alapelveinek és tartós értékeinek. A forradalmunk lényegét képező titói humanizmus a népet fegyveres felkelésre szólító felhívásban fejeződött ki, hogy a fasiszta megszállók le ne igázzák, és ki ne irtsák; hogy megmentse a népet a megszállók és a hazaárulók gonoszteteteitől; hogy a leghevesebb támadásokban is gondoskodni kell a sebesültekről, a betegekről, a magatehetetlen gyermekekről és az öregekről; hogy állandóan gondot kell viselni a dolgozóról; lehetővé kell tenni demokratikus, nemzeti és emberi jogainak kibontakozását, az ember személyiségének gazdagodását, érvényesülését és méltóságának védelmét; hogy határozottan és bátran védeni kell az emberi szabadság alapját képező forradalmi hagyományunkat és függetlenségünket. Titótól tanultuk meg, hogyan kell szabad emberhez méltó életet élni.

Tito forradalmi művének humanizmusa forradalmi stratégiájának és az emberi elidegenedéstől, az erőszaktól való megszabadulás jellegéből következik. Ez a titói humanizmus a szocialista öngazgatási viszonyok fejlődésében valósul meg, amely állandóan gazdagítja az emberi és nemzeti jogokat, a demokratikus viszonyokat és az emberi méltóságot. Az ember személyiségének és a szocialista humanizmusnak az érvényesítése legfontosabb jellemvonásai közé tartozik.

Tito elvtárs több mint négy évtizeden át vezette a pártot és a forradalmat, eredményesen harcolt az új és egyre jelentősebb célokért, s ugyanakkor kivételes forradalmi és alkotó munkájával igazolta nagyságát. Együttértzett munkásosztályunkkal, valamennyi nemzetünkkel és nemzetiségünkkel szabadságvágyukban. A történelem szavára hallgatva mindig fokozott realitásérzéssel tapintott rá a küzdelem körülményeire, valamint állandóan győzelemre vitte pártunkat, munkásosztályunkat, nemzeteinket és nemzetiségeinket.

Mint minden forradalmat, a miénket is a forradalmi párt vezette

széles néprétegek vitték véghez. De a tömegeknek ebben a forradalmában kiemelkedő szerepet játszott Tito történelmi egyénisége. A harcok élén állva személyes bátorságával és csodálatra méltó erejével, zsenialitásával a válságos helyzetekben is megoldást talált, új távlatokat nyitott és rányomta bélyegét újabb kori történelmünkre, amely nemzeteknek és nemzetiségeink egész történelmének a leghősibb korszaka. Tito erre a korszakra döntő hatást gyakorolt, s ezért is marad örökre titói korszak.

Tito stratégiája kialakításakor realista és alkotó módon indult ki az adott körülményekből, a történelmi folyamatok ösztönössége azonban sohasem ragadta magával. Megváltoztatta ezeket a körülményeket és hatást gyakorolt a történelmi folyamatokra. Tito azért válhatott történelmi személyiséggé, mert kivételes emberi tulajdonságai voltak. Erős, bátor, nemeslelkű és határozott ember volt, akinek a gondolatai, a szavai és tettei mindig összhangban voltak, hisz dogmaellenes alkotó humanista és demokrata volt, aki maga köré gyűjtötte, ösztönözte és bátorította harcos- és munkatársait, a fiatalokat és az öregeket, a legszélesebb tömegeket. Kitartóan és fáradhatatlanul munkálkodott életének kilencedik évtizedében is a forradalmi célok megvalósításán. A forradalom minden szakaszában hősiességet tanúsított, hisz a heroizmus áthatotta egész életét, mint ahogyan a súlyos betegség elleni küzdelmét is ez jellemezte, és csak a kérlelhetetlen halál választhatta el a forradalmi tevékenységtől.

Tito a legszélesebb néptömegek előtti nyíltságával és őszinteségével is kivételes egyéniség volt, ezért is bíztak meg benne rendületlenül és támogatták a tömegek. Állandó kapcsolatban állt a szakkáderekkel, a munkássággal, az ifjúsággal és a széles néprétegekkel, akárcsak a háborúban a harcosokkal, akiknek menetoszlopait vezette. Tito ezért saját egyéniségét és forradalmi nagyságát sohasem tette kultusszá és szimbó-lummá. Tito mindannyiunk számára ember, barát, vezér és elnök volt, aki mindig köztünk marad.

Tito a fiatalok nagy és példás tanítója volt és marad. Forradalmi műve fiatalos, bátorság és frissesség jellemzi, amely állandóan ösztönzően hatott a fiatalakora és mozgósította őket. Tito neve és műve az ifjúság szinonímája.

Tito a hősi népfelszabadító háború eredményeivel, a szocialista öngazgatás sikereivel és vívmányaival, a függetlenség védelmével és a nemzetközi kérdések megoldásában való személyes részvételével az egész világban tekintélyt szerzett hazánknak és döntően befolyásolta a nemzetközi viszonyokat. Tito már a háború folyamán aktív nemzetközi tevékenységet folytatott hazánk függetlenségének és egységének a megszilárdítása céljából, valamint, hogy a második világháborút követően olyan nemzetközi viszonyok jöjjenek létre, amelyeket a béke, a népek és az országok szabadsága és függetlensége jellemez, a világ érdekszférákra és tömbökre történő felosztása ellenében.

Tito történelmi jelentőségű forradalmi műve túllépi határainkat, je-

lentősége világméretűvé válik az új világviszonyokért, a népek és az országok közötti egyenjogú viszonyokért, az elnemkötelezettek mozgalmának fejlesztéséért és erősítéséért, a nemzetközi munkás- és kommunista mozgalom demokratikus és egyenjogú viszonyaiért, a szocializmus emberi, szabadságszerető és demokratikus értékeiért, a szocializmusnak mint különböző utakon fejlődő világfolyamatnak az ösztönzéséért.

Tito neve, forradalmi, szabadságharcos és humanista műve ismeretese vált az egész világban. A munkásosztály, a dolgozók és általában a népek szabadságvágyának és demokratikus törekvéseinek a szimbólumává és útmutatójává vált világszerte. Tito mindig a saját szabadságukért, függetlenségükért harcoló népek és mozgalmak mellett állt, támogatta és segítette őket.

Tito felmérhetetlen világtörténelmi szerepet töltött be az elnemkötelezettek mozgalmának létrehozásában, kiszélesítésében és megerősítésében, ami a világ tömbökre osztásának az egyik túlhaladási lehetőségét képezi, s ugyanilyen szerepet játszott a béke megőrzésében, az imperialista dominancia és egyeduralom minden formájának a visszautasításában, s ezért az elnemkötelezettek mozgalma külön elismerésben részesítette mint a mozgalom alapítóját és az elnemkötelezett mozgalom alapelveinek érvényesítéséért és megerősítéséért küzdő harcost. Tito forradalmi stratégiájából következett a haladás és a szocializmus előfeltételét képező békéért folytatott harca, a békés egymás mellett élés melletti kiállása, a gyarmati elnyomás minden formája, valamint az országok függetlenségét veszélyeztető imperializmus- és egyeduralmi törekvések elleni küzdelme. Titónak az országok elnemkötelezettségével és függetlenségével, az országok közötti demokratikus és egyenjogú viszonyokkal kapcsolatos elgondolásából következik aktív békeharca, a szomszédos országokkal való jószomszédi viszony kialakítása, aminek során állandóan hangsúlyozta és érvényesítette a közeledés, a bizalom és a jószomszédi viszonyok elmélyítését szolgáló nemzetiségek jelentőségét és szerepét.

Tito elvtárs aktívan részt vett az Albán Népköztársasággal való jószomszédi viszonyok és együttműködés fejlesztésében, hangsúlyozva a hazánkban élő albán nemzetiség hozzájárulását és felelősségét az albán nép és a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek közötti bizalom és barátság kialakításában. Hadvezéri és emberi nagysága abban is kifejezésre jutott, hogy egy pillanatra sem ingott meg az albán népbe, szabadságszeretetébe és bátorságába vetett hite. Mindig azzal a meggyőződéssel szorgalmazta a hazánk és Albánia közötti jószomszédi kapcsolatot, hogy ez az együttműködés tartós kétoldalú jelentőségű, s ennek során azokból az elvekből indult ki, amelyek szocialista és elnemkötelezett országgént a szomszédos és a többi országgal kialakított együttműködésünket vezérik: Az egyenlőség, függetlenség, a területi sérthetetlenség, a be nem avatkozás, a kölcsönös tiszteletben tartás és egyenrangú együttműködés betartásából, minden nép saját fejlődésre való elidegeníthetetlen jogából, hogy a különbségek ne akadályozzák az együttműködést. Tito állandóan

támogatta Albánia biztonságát és függetlenségét és összekapcsolta ezt hazánknak és a Balkán félsziget ezen részének biztonságával. A második világháború után sikraszállt a szocialista Albánia nemzetközi elismeréséért, érvényesüléséért, függetlenségének és sérthetlenségének a megőrzéséért, s ugyanígy szorgalmazta a közös ellenség elleni hősi harcban kialakított együttműködést, a párt fejlődésének és erősödésének őszinte nemzetközi támogatását és az albániai népfelszabadító háborút.

Tito fáradhatatlan tevékenységével, nagy tekintélyével és befolyásával, a békéért, a függetlenségért és szabadságért, valamint az államok közötti új demokratikus viszonyokért, az új gazdasági világrendért, a kolonializmus és a dominancia alóli felszabadulásért folytatott harcával korszakalkotó egyéniséggé vált; korunk legtekintélyesebb államfője volt.

A világ Tito iránti tisztelete pedig egyben hazánk, forradalmunk, nemzeteink és nemzetiségeink, szocialista öngazgatásunk, független és el nem kötelezett politikánk megbecsülését is jelenti. Tito elvtárs tekintélyét és nagyságát híven tükrözték a betegsége idején érkező felgyógyulási kívánságok is. A halála miatti fájdalmat is büszkén viseljük és ösztönzőleg hat elhatározásunkra, hogy rendületlenül védjük és fejlesztjük Tito művét, a szocialista öngazgatást, a nemzeti egyenjogúságot, Jugoszlávia egységét, függetlenségét és elnemkötelezettségét.

Számunkra, a Kosovo Szocialista Autonóm Tartományban élők és egész közösségünk számára Tito elvtárs halála a legnagyobb, a legnehezebb és a legfájdalmasabb pillanat, pótolhatatlan veszteség. A munkások, a városok és falvak dolgozói, az ifjúság, az értelmiségiek, a pionírok számára, akárcsak a kommunisták és az összes nemzet és nemzetiség — az albánok, a szerbek, a crnagoraiak, a törökök és a muzulmánok számára — Tito elvtárs a legszeretettebb ember volt és maradt. A nemzeti és társadalmi felszabadulásért folytatott küzdelmünk ragyogó történetét eltéphetetlen szálak fűzik Tito nevéhez és forradalmi művéhez. Tartományunknak a szocialista Jugoszláviában elért összes eredménye, mindaz amire joggal lehetünk büszkék itt Kosovón, elválaszthatatlan Tito elvtárs nevéből és művétől, a Jugoszláv Kommunista Szövetség politikájától, Tito szocialista öngazgatású Jugoszláviája minden nemzetének és nemzetiségének a vívmányától és törekvésétől.

A párt és a népfelszabadító háború kosovói fejlődésének és tevékenységének az útja minden sajátossága és összetettsége ellenére is alkotórészt képezi Tito forradalmi művének és a Jugoszláv Kommunista Párt, valamint nemzeteink és nemzetiségeink forradalmi harca egész történetének.

Tito elvtársnak a Jugoszláv Kommunista Párt élére kerülésével Kosovón is megindult a pártszervezés fellendítése, a szektásság leküzdése és ezáltal a tömegekre gyakorolt befolyás növelése. Valójában ez a párt új irányvonalának a kezdetét jelentette Kosovón, amelyet Tito elvtárs vezetett be forradalmi tevékenységével a Jugoszláv Kommunista Pártba. Ennek a pártpolitikának összetevő része volt a JKP Kosovo és Metohijai

Körzeti Bizottságának 1937. évi megválasztása. Tito fejlődési irányvonalának, a Jugoszláv Kommunista Párt fejlődésének és a Körzeti Bizottság tevékenységének köszönhetően sikeresen küzdött a párt a frakciózás ellen, a tömegek felé fordult, elvszerűen foglalkozott a nemzeti kérdéssel, különösen az albánokéval, hatást gyakorolt a népfront szervezetére, tevékenységet fejtett ki az ifjúság körében és erősítette a JKISZ-t, széles körű aktivitásba kezdett a bányászok és a munkásság körében, valamint sztrájkokat, tüntetéseket stb. szervezett.

1940-ben, amikor a Jugoszláv Kommunista Pártban sor került Tito forradalmi irányvételének a véghezvitelére, a kosovói pártszervezet küldöttei a Jugoszláv Kommunista Párt ötödik országos értekezletén büszkén beszélhettek Tito elvtársnak az elért eredményekről, a sajátos és nehéz körülményekről, valamint a szervezetükben tapasztalható hiányosságokról is, rámutatva annak szükségességére, hogy a kosovói pártszervezetnek közvetlen kapcsolatot kell létesítenie a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságával. Tito elvtárs javaslatára a Jugoszláv Kommunista Párt ötödik országos értekezlete elfogadta, hogy a JKP Kosovo-Metohijai Körzeti Bizottsága közvetlen kapcsolatban álljon a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságával. Tito elvtárs szavai és az ötödik országos értekezlet határozatai még szélesebb körű tevékenységre ösztönözték a kosovói pártszervezetet.

Tito elvtársnak és a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságának a fegyveres felkelés megindítását kezdeményező 1941. évi felhívására Kosovo nemzeti és nemzetiségei már a háború elején bekapcsolódtak a harcba, és Tito partizánegységeinek és brigádjainak a soraiban a háború vége felé már körülbelül 50 000 kosovói harcos küzdött. Tito elvtárs a következőket hangsúlyozta: „A döntő történelmi pillanatban egyedül a Jugoszláv Kommunista Párt hirdette programjában a nemzeti és osztályfelszabadulást. Ezt az itt élő albánok, szerbek, crnagoraiak, törökök stb. egyaránt megértették. A kosovói nemzetek és nemzetiségek is a saját felszabadulásukat látták a népfelszabadító háborúban, s így már a kezdetén bekapcsolódtak a harcokba.”

Tito forradalmi műve — a szocialista forradalom és a szocialista öngazgatás Kosovón is gyümölcsözőtt. Így az elmaradottságtól, a súlyos társadalmi ellentmondásoktól és elnyomatástól terhes Kosovo a szocializmus építésének viszonylag rövid időszakában hatalmas eredményeket ért el. Ez Tito forradalmi művének, forradalmunknak, a Jugoszláv Kommunista Szövetség helyes politikájának, dolgozóink igyekezetének köszönhető, akiknek alkotó képességét a szocialista öngazgatás szabaddította fel. Ez az ország minden nemzete és nemzetisége, munkásosztálya támogatásának és szolidaritásának, de mindenekelött Tito helyes nemzetiségi politikájának, a fejletlen vidékek fejlesztési politikájának köszönhető, valamint annak, hogy Tito nagy gondot fordított Kosovo eredményes és gyors társadalmi-gazdasági fejlődésére.

Tito arra tanított bennünket, hogy a magunk urai legyünk, egy olyan

harcba vezetett bennünket, melynek következtében kezünkbe vettük a saját sorsunkat. Tito tehát azonosult velünk. Tito a szívünkben él, harcra, munkára, alkotótevékenységre ösztönöz, optimizmussal tölt el bennünket a jövőt illetően. Ő volt és marad a mi tartós ihletőnk; a kosovói munkások, az ifjúság, a művészek és a többi alkotó, a népköltészet ihletője, amely dalaiban Titót „szabadságtól sugárzó nap”-ként éneklimeg.

Büszkeséggel hangsúlyozzuk, hogy Tito marxista-leninista nemzetiségpolitikáját éppen Kosovo Szocialista Autonóm Tartományban érvényesítjük sikeresen. Tito elvárs és a Kommunista Szövetség politikájának a következetes alkalmazásával hatalmas eredményeket értünk el a nemzeti egyenjogúság elmélyítése, a testvériség és egység erősítése terén tartományunkban, s ezt a legnagyobb értéként őrizzük. A nemzeti egyenjogúsági politika fejlesztésében különösen jelentős eredményeket értünk el Titónak a JKSZ KB negyedik, brioni plénumán a bürokratikus és etatisztikus erők elleni forradalmi intézkedését követően. Ugyanis a számos elhajlás mellett fékezőleg hatottak a nemzetiségi viszonyok fejlődésére — a liberalista, polgári és nacionalista törekvések letörésére irányult sikeres harcban.

A titói nemzetiségi politika eredményesebb megvalósítását új tartalommal töltötte fel és lendületesebbé tette az öngazgatás, a munkáosztály vezető szerepe. Ezáltal még jobban beigazolódtott Titónak a nemzeti és osztályjelleg egységével kapcsolatos stratégiája, ilyen alapon pedig politikai rendszerünk fejlődése is, melyben tovább érvényesült és gazdagodott a szocialista autonóm tartományok alkotmányos helyzete, ugyanis azok a Szerb Szocialista Köztársaság keretében a föderáció alkotóelemévé váltak.

Mindez hozzájárult ahhoz, hogy Titónak a testvériséggel és egységgel kapcsolatos jelszava Kosovón is új tartalommal gazdagodjon. Tito elvtárs éppen minket, kosovóiakat ösztönzött több alkalommal is arra, hogy őrizzük és erősítsük a testvériséget és egységet, és ebben példát mutassunk az egész országnak. Mi példásan véghez fogjuk vinni Titónak a testvériség és egység erősítésével kapcsolatos üzenetét.

Tito elvtárs állandóan szorgalmazta Kosovo gyorsabb gazdasági fejlődését, ami stratégiai, gazdasági és politikai jelentőségű egész közösségünk számára, mert a nemzeti egyenjogúsági politikát is csak a gazdasági egyenjogúság alapján lehet gazdagítani.

Tito a dolgozók legszélesebb tömegeit mozgósította szavai valóra váltására. Tito egyéniségének és forradalmi művének nagy tekintélye és hatása volt Kosovón: ösztönzést és útmutatást jelentettek. Hisz szavainak a fedezete a tettek, tettei pedig állandóan a legszélesebb néptömegek tényleges létérdekeit és törekvéseit tökrözték. Ez kölcsönzött erőt Tito szavainak.

Kosovo minden dolgozója és polgára lehangoltan és aggódva követte Tito elvtárs betegségét. A legnagyobb őszinteséggel és emberi együtt-

érezéssel kívántak jobbulást Tito elvtársnak, lehangolták a helyzetének rosszabbodásáról szóló hírek és leplezetlen örömmel fogadtak minden jelentést, ami egészségi állapotának javulásáról szolt. Tito elvtárs betegsége idején a rendkívül összetett nemzetközi körülmények közepette Kosovo minden dolgozója, nemzete és nemzetisége az egész ország minden nemzetével és nemzetiségével együtt egyhangúlag kifejezésre juttatta, hogy kész megszilárdítani és véghezvinni Tito forradalmi művét. Most Kosovo dolgozói, nemzetei és nemzetiségei mérhetetlen fájdalomtól áthatva, férfias kiállással veszik tudomásul a könyörtelen igazságot Tito haláláról. Tudatában vannak, hogy Tito forradalmi műve tovább él, a kosovóiak pedig, akárcsak a többi nemzetünk és nemzetiségünk következetes és biztos hordozói, folytatói lesznek.

Kosovo népének a Tito elvtárs iránti szeretete, odaadása a legjobban, a legközvetlenebbül a tartományunkban tett öt látogatása során fejeződött ki. Tito elvtárs minden kosovói látogatása a legnagyobb és a legszebb ünnep volt, kiváló alkalom arra, hogy dolgozóink, polgáraink, ifjúságunk, pionírjaink, minden népünk és nemzetiségünk szívélyesen köszöntse, mérhetetlen szeretetet, tiszteletet és ragaszkodást tanúsítson iránta. A látogatásai színhelyén folytatott számos beszélgetés és találkozás — a Pristinai Egyetemen, ahol díszdoktorrá avatták, a Kosovói Tudományos Akadémián, ahol tiszteletbeli taggá választották, a munkaszervezetekben a munkásokkal, a földművesekkel, az értelmiségiekkel, az ifjúsággal, az aktivistákkal és a vezetőkkel folytatott beszélgetései — alkalmat nyújtottak arra, hogy nyíltan és bírálóan szóvá tegyék a Kosovo dolgozóit foglalkoztató kérdéseket és gondokat, hogy közösen kijelöljék a feladatokat és célkitűzéseket. Tito szavai és üzenetei kosovói látogatásai során mindig nagy segítségére voltak a tartomány kommunistáinak és dolgozóinak, támogatást, ösztönzést és mozgósító erőt jelentettek a gyakorlati tevékenységhez. Hatalmas jelentőségűek voltak számunkra a tartományi káderek és küldöttségek közvetlen találkozásai Tito elvtárrsal.

Tito elvtárs legutóbbi kosovói látogatása is, amelyre a múlt év októberében került sor, az egész kosovói nép Tito iránti szeretetének a nagyszerű megnyilvánulása volt. Szavai és üzenetei új ösztönzést, bátorítást és útmutatást jelentettek és jelentenek további tevékenységünk során. Tito elvtársnak ezúttal is valamennyien szívből mondtuk: „Viszontlátásra Kosovón!” Őszintén sajnáljuk, hogy ez a vágyunk nem teljesedhet. Tito nem látogat meg bennünket többé, hogy örömet és vidámságot hozzon közénk. De megmaradtak üzenetei, szavai, egész műve, amelyet következetesen életre keltünk, hűek maradunk hozzá, Tito művén tanulunk, abból merítünk ihletet és bátran tekintünk a jövőbe.

Nagy fájdalomunkra nincs vigasz. Azt az embert, forradalmárt veszítettük el, aki forradalmunk és pártunk élharcosaként négy évtizeden át irányította küzdelmünket. Tito elvtársnak úgy adózhatunk legjobban mindazért, amit forradalmi tevékenységével a munkásosztályért, nem-

zetiségeinkért és nemzeteinkért tett, hogy következetesen harcolunk a szocialista öngazgatás továbbfejlesztéséért, hogy rendületlenül folytatjuk Tito forradalmi művét.

Ezért fájdalmunkból erőt merítünk Tito forradalmi művének a folytatásához és továbbfejlesztéséhez, hisz ez beleépült a Jugoszláv Kommunista Szövetség programjába, a Jugoszláv Kommunista Szövetség egész politikájába, kongresszusi határozataiba, az alkotmányba, a társult munkáról szóló törvénybe. Csak a mi jól szervezett, céltudatos és Tito szavait valóra váltó tevékenységünk szilárdíthatja Tito forradalmi tevékenységének maradandóságát.

Tito elvtárs az utóbbi időben többször is utalt társadalmi fejlődésünk néhány időszerű kérdésére, amelyek a XI. pártkongresszus határozataiból következnek, és amelyekre egész társadalmi és eszmei-politikai tevékenységünket összpontosítjuk. Mindenekelőtt vonatkozik ez a gazdaság-szilárdításra, a társult munkáról szóló törvény alkotó módon való alkalmazására, az öngazgatás továbbfejlesztésére, középtávú fejlesztési tervünk előkészítésére, valamint mindazoknak az elkerülhetetlen előkészületeknek, megbeszéléseknek és konkrét eszmei-politikai elhatározásoknak a véghezvitelére, amelyet Kosovo fokozott jövőbeli fejlesztésére vonatkoznak. Tehát tovább kell fejleszteni a küldött- és küldött-testületi rendszert, hogy fokozottabban kifejezésre jussanak a szocialista öngazgatás politikai rendszerében, gyorsabban és lényegretörően kell alkalmazni a kollektív munkával és vezetéssel kapcsolatos kezdeményezést, fokozni kell a Kommunista Szövetség forradalmi jellegét, egységét és hatékonyságát a társadalmi-politikai szervezetek érvényesülésében, különösen a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének tevékenységében.

A nacionalizmussal, a külső és a belső ellenség mindennemű tevékenységével szemben állandóan ösztönözni kell a nemzeti egyenjogúság kiszélesítését, valamint a testvériség és egység erősítését. Ezenkívül meg kell erősítenünk és fel kell készítenünk az általános honvédelem és a társadalmi önvédelem rendszerét és az ezekben vezető szerepet játszó Kommunista Szövetséget. Folytatnunk kell nemzetközi tevékenységünket az elnemkötelezettség érvényesüléséért és szerepének megerősítéséért, s ezentúl meg kell akadályoznunk és el kell ítélnünk mindennemű agressziót és beavatkozást, a független országok belügyeibe, és tovább kell fejleszteniünk szomszédainkkal az együttműködést. Tovább kell fejleszteniünk a köztársaságok és az autonóm tartományok közötti öngazgatási megegyezést és társadalmi megállapodást, fokoznunk kell a szövetség, a szocialista köztársaságok és az autonóm tartományok alkotmányosan megállapított szerepét, állandóan erősítenünk kell egységünket, társadalmunk szilárdságát, folyamatosan fel kell készülnünk függetlenségünk és elnemkötelezett helyzetünk védelmére.

Mi Kosovo Szocialista Autonóm Tartomány polgárai Tito forradalmi művét őrizve és tovább fejlesztve a jövőben is következetes harcot folytatunk a köztársaságok és autonóm tartományok közötti egység, biza-

lom, együttműködés és megállapodás öngazgatású demokratikus alapon történő erősítéséért, biztos tényezőként őrizzük és erősítjük hazánk területi sérthetlenségét, függetlenségét, egységét, szilárdságát és elnemkötelezett helyzetét.

A titói forradalmi mű határozott és tartós megvalósítására irányuló erőnk a munkásosztályban, az összes dolgozóban, az ifjúságban, s az egész népben gyökerezik, s ugyanakkor minden nemzetünkre és nemzetiségünkre, a testvériségre, az egységre, az egyenjogúságra, a szocialista öngazgatásra, a szocialista öngazgatáson alapuló demokrácia politikai rendszerére, az általános honvédelem és a társadalmi önvédelem rendszerére, a Jugoszláv Kommunista Szövetség egységére és forradalmi szerepére támaszkodik.

Mérhetetlen bánatunkban mély tisztelettel adózunk Tito elvtársnak és örök köszönetünket fejezzük ki mindazért, amit munkásosztályunkért, nemzeteinkért és nemzetiségeinkért, Kosovóért, egész közösségünkért, a világért és az emberiségért tett, mert ennél többet nem is tehetett volna. Neve és műve állandóan velünk marad, a szívünkben, a gondolatainkban, forradalmi tevékenységünkben.

Örök dicsőség Tito elvtársnak!

Mahmut Bakalinak, a Kosovói Kommunista Szövetség Központi Bizottsága elnökének, Kosovo SZAT szerveinek és társadalmi-politikai szervezeteinek a gyászülésén mondott beszéde.

Priština, 1980. május 7.

Fordította: *Garai László*